

Atypický pražský groš se jménem Václava II.

K otázce ražby napodobenin pražských grošů v Polsku

Jiří Militký

Mincovní reforma Václava II. a zahájení ražby pražských grošů v roce 1300 představuje počátek nejvýznamnější etapy českého mincovnictví.¹ Přes nezpochybnitelný význam této epochy a velké množství dochovaných pražských grošů Václava II., resp. grošů se jménem Václava II., víme o typologii těchto ražeb paradoxně velmi málo. Postrádáme totiž doposud studii zaměřenou na detailní rozbor typologie těchto mincí. Dodnes je tak při popisech grošů Václava II. odkazováno na významnou, dnes však již překonanou, práci Josefa Smolíka,² poprvé publikovanou v roce 1894. V této knize jsou rozlišeny pouze čtyři základní varianty grošů Václava II., definované především rozdělovacími znaménky mezi WENCCZLAVS SECVNDVS.³ K vytvoření nového typologického schématu bohužel nedošlo ani při zveřejnění grošové části sbírky Karla Chaury⁴ a ani při zpracování nálezu z Černožic,⁵ který obsahoval mj. mnoho grošů Václava II. Vytvoření nové typologie pražských grošů Václava II. je tedy jeden z důležitých úkolů české numismatiky.⁶ K doplnění budoucího materiálového korpusu se snaží drobně přispět i tento článek.

Před nedávnou dobou byl autorovi tohoto příspěvku poskytnut k dokumentaci velmi zajímavý pražský groš se jménem Václava II. O nálezových okolnostech této ražby není známo více než, že mince s vysokou pravděpodobností pochází z území Polska, kde se objevila v internetové aukci Allegro. Lze tedy důvodně předpokládat, že byla na polském území také nalezena – buď jako jednotlivý exemplář nebo součást hromadného nálezu.

Popis mince:

POLSKO (?), období 1305–1310 či později (?), mincovna: *neznámá*, pražský groš – napodobenina.

Av.: výrazně rozevřená koruna, ve dvojitém opisovém pásu +WENCCZLAVS SECVNDVS / +DCI
% GRATIA % REX % BOICME

Rv.: český lev doleva s hřívou ze tří řad protilehlých půlměsíčků (3+4+4), ★+★ GROSSI % PRAGENSES

AR; 3,34 g; 26,4x26,9 mm; 8,5 h.

Soukromá sbírka na území České republiky.

¹ K reformě a ražbě pražského groše např. CASTELIN, Karel: *Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300–1471*, Praha 1953, s. 12–35. V nedávné době problematiku mincovnictví Václava II. z pohledu historie podrobně rozebral JAN, Libor: *Václav II. a struktury panovnické moci*, Brno 2006, s. 79–160.

² SMOLÍK, Josef: *Pražské groše a jejich díly (1300–1547)*, Praha 1971 (reprint díla z roku 1894).

³ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11.

⁴ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Pražské groše 1300–1526. České, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum v Praze. „Chaurova sbírka“*. Svazek III., Praha 1991, s. 15–23, č. 1–35.

⁵ NĚMEČKOVÁ, Věra – SEJBAL, Jiří: *Nález mincí a slitkového stříbra z Černožic. Peníze posledních Přemyslovců a počátky české grošové měny*, Hradec Králové 2006, s. 176–193.

⁶ Dosavadní absence typologického systému pražských grošů Václava II. značně komplikuje především detailní popisy větších nálezových celků.

• Obr. 1. Atypický pražský groš se jménem Václava II.

Nově popsaná ražba z formálního hlediska reprezentuje variantu Smolík č. 1,⁷ tedy bez značky ve jménu panovníka (obr. 1). Ve skutečnosti však jde o minci s řadou výrazných odlišností oproti standardním emisím pražských grošů Václava II. Na první pohled zaujme široce rozevřená koruna s úzkou základnou, která se značně liší oproti běžnému provedení.⁸ Koruna sledovaného groše má však velmi blízké analogie u atypických pražských grošů zastoupených v nálezů odhaleném v roce 1900 poblíže města Krakov v Polsku.⁹ V obou opisech lící strany jsou chyby. Jméno panovníka je uvedeno ve formě WENCCAVS, chybí zde tedy písmena -ZL-. Také ve vnějším opisu nalezneme chybu – slovo BOEMIE je uvedeno ve tvaru BOCIME, přičemž písmena IM jsou spojeny tenkou vodorovnou příčkou. Dvě takto závažné chyby v textu mohou naznačovat, že výrobce razidla mohl být negramotný. Písmo lící strany působí celkově „hrubým dojmem“, netypický je také tvar písmen S – ten však může být způsoben opotřebením razidla nebo nedokonalostí při jeho výrobě. Rubní strana sledované mince je hůře čitelná, neboť je rozostřena dvojřádem. Přesto jsou zřetelné poněkud neuspořádané tři řady půlměsíčků v hřívě lva. Nejasně čitelná je hlava lva, zřejmě s velkým okem, zcela nečitelná je případná tzv. rubní značka za hlavou.¹⁰ Jako neuspořádaný se jeví také charakter písma v opisu, byť poškozeného dvojřádem.

Právě již výše zmíněné pražské groše obsažené v depotu od polského Krakova jsou velmi blízké nově popsanému exempláři. Pro možnost lepšího srovnání je na tomto místě znovu prezentován jejich popis a nová vyobrazení (obr. 2:a–c).¹¹

K1. Chaura č. 28:¹²

Av.: +WENCCZLAVS SECVIDVS / +DCI : GRATIA : REX : BOEMIE

Rv.: ★+★ GROSSI : PRAGHSES

AR; 3,322 g; 27 mm.

Národní muzeum, inv. č. H5-14247.

⁷ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11, č. 1.

⁸ Srovnej např. HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, č. 1–28.

⁹ CHAURA, Karel: *Pražské groše Václava II. z nálezů u Krakova (Krakau)*, Numismatický časopis československý 18, 1942, [1943], s. 17–18, č. 28–30, tab. III:28–30; CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 39–40; HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, č. 30–32; KUBIAK, Stanisława: *Znaleziska monet z lat 1146–1500 z terenu Polski. Inwentarz*, Poznań 1998, s. 164, č. 434/II.

¹⁰ HÁNA, Jiří: *Rubní značky pražských grošů*, Domažlice 1998.

¹¹ Za poskytnutí obrázků k publikaci děkuji Mgr. L. Polanskému a Ing. R. Veselému.

¹² CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 17, č. 28, tab. III:28.

K2. Chaura č. 29:¹³

Av.: +WCHCEZLAVS•SECVIVDVS / +DEI ◊ GRATIA ◊ REX ◊ BOEMIE

Rv.: ★+★ GROSSI ◊ PRAGENSIS

AR; 2,907 g; 28 mm.

Národní muzeum, inv. č. H5-14248.

K3. Chaura č. 30:¹⁴

Av.: +WCHCEZLAVS•SECVIVDVS / +DEI ◊ GRATIA ◊ REX ◊ BOE[M]IE

Rv.: ★+★ GROSSI ◊ PRAGENSIS

AR; 2,377 g; 27 mm; vylomený okraj.¹⁶

Národní muzeum, inv. č. H5-14249.

• Obr. 2. Atypické pražské groše se jménem Václava II. obsažené v nálezu v okolí Krakova. a) K1; NM, H5-14247; b) K2; NM, H5-14248; c) K3; NM, H5-14248; (foto R. Veselý).

Žádný z grošů obsažených v nálezu od Krakova nebyl ražen stejnými razidly (obr. 2:a-c). U všech exemplářů je zastoupena stejná výrazně rozevřená koruna s úzkou základnou. Písmo těchto grošů působí „neuspořádaným“ dojmem. V opisech se objevují písmena A ve tvaru s příčkou či otevřené Λ bez příčky. Zajímavá je přítomnost písmena N u grošů K1 a K2 ve tvaru H, se kterým se u běžných pražských grošů Václava II. vůbec nesetkáváme. Pouze u groše č. K3 se objevilo také písmeno N ve tvaru H. U grošů č. K1 a K2 Karel Chaura uvádí zvláštní

¹³ CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 18, č. 29, tab. III:29.

¹⁴ CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 18, č. 30, tab. III:30.

¹⁵ Dva horní kroužky se částečně dotýkají, rozhodně však nejde o posun dvojrázem – jde o chybu vzniklou při výrobě razidla, kdy byl horní kroužek odražen do razidla dvakrát.

¹⁶ Fragment odlomeného okraje, který byl publikován (CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 18, č. 30, tab. III:30), dnes ve sbírce NM chybí.

tvar písmene C s hrotitým výčnělkem,¹⁷ avšak ani na kvalitních zvětšených vyobrazeních těchto mincí nejsou publikované tvary písmene C zřetelné (obr. 2:a–b). Na rozdíl od nově popsaného groše však u žádné z již dříve popsaných mincí (č. K1 až K3) nebyly zjištěny chyby v opisech (kromě N ve tvaru I). Kresba lva je u každého ze sledovaných exemplářů podobná, vždy ale ražená jiným razidlem. Při srovnání se standardním provedením lva¹⁸ na groších Václava II. je zřejmý odlišný, méně precizní styl. S ohledem na dvojráz v kresbě lva u nově popsaného exempláře nelze však provést detailní srovnání s groši č. K1 až K3. Přes nejasnou čitelnost obrazu lva u nově publikovaného exempláře je pravděpodobné, že se případná tzv. rubní značka¹⁹ za hlavou lva nenachází, stejně jako u pražských grošů č. K1 až K3 (obr. 2:a–c).²⁰ Z typologického hlediska je tedy nejmarkantnějším znakem spojujícím nově prezentovaný exemplář s groši č. K1 až K3 již výše zmíněná kresba koruny. Také obecná nižší výtvarná kvalita provedení razidel je společná všem sledovaným exemplářům. Rovněž nápadně nízká hmotnost 3,34 g,²¹ zjištěná u nově popsaného exempláře, je velmi podobná grošům č. K1 a K2, které vážily 3,322 g a 2,907 g.²² Přes uvedené podobnosti a nepochybnou souvislost nově popsaného groše s ražbami č. K1 až K3 je však tuto ražbu nutno vnímat jako určité specifikum, které definují dvě chyby v lícních opisech.

Typologický i metrologický rozbor výše popsaných mincí naznačuje, že máme k dispozici již čtvrtý exemplář zajímavé skupiny pražských grošů. Její existence vyvolává přirozenou otázku původu a datování těchto zvláštních ražeb. Důležitým zjištěním je doposud výhradní nálezový původ na polském území.²³ Mince sledované skupiny jsou zatím extrémně vzácné - mezi tisíci groši Václava II. známe zatím pouhé čtyři exempláře.

Výtvarně pokleslý atypický styl, odlišné tvary písmen N a nízké hmotnosti téměř s jistotou vylučují možnost vzniku mincí č. K1 až K3 v mincovně Kutná Hora v době života Václava II., tedy v letech 1300 až 1305. Nově popsaný pražský groš se dvěma chybami v opisech na lícní straně tento předpoklad pouze potvrzuje. U žádné z mincí sice nebyla zjištěna její ryzost, ve všech případech jde ale o ražby stříbrné²⁴ a nikoliv dobová falza, jakým je exemplář z Plzně či z Kaliszu v Polsku s měděným jádrem a stříbrem plátovaným povrchem.²⁵ Mince sledované skupiny působí tedy dojem „dobových napodobenin“²⁶ kutnohorských pražských grošů.

•••••

¹⁷ CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 17–18, č. 28–29, tab. III:28–29.

¹⁸ Srovnej např. HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, č. 1–28.

¹⁹ HÁNA, J.: *Rubní značky*.

²⁰ HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, č. 30–32.

²¹ Obvyklá hmotnost pražských grošů Václava II. se pohybuje v rozmezí okolo 3,7 g.

²² Hmotnost 2,377 g u exempláře č. K3 je s hledem na odlomený okraj zavádějící.

²³ U nově popsaného groše sice neznáme přesnou lokalitu, ale polský nálezový původ lze považovat za vysoce pravděpodobný.

²⁴ Groše č. K2 a K3 jsou špatné jakosti, ale ani CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 14 je za padělky nepovažoval.

²⁵ HUS, Miroslav: *Falešný pražský groš Václava II. z Plzně*, čp. 289, in: Šimek, E. (ed.): *Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích. Sborník příspěvků ze semináře numismatiků – Pardubice 22.–23. 10. 1998*. Praha – Pardubice 2002, s. 91–92; D[ĄBROWSKI], K. – S[UCHODOLSKI], S.: *Kalisz, m. p. Fałszywy grosz Wacława II*, *Wiadomości numizmatyczne* 6, 1962, s. 286.

²⁶ Vzájemné napodobování mincí ve vrcholném středověku v západní a střední Evropě bylo velmi rozšířeno zvláště u zlatých ražeb (k tomu např. KLEIN, Ulrich: *Der Florentiner und seine Imitationen*, in: Auberson, Anne-Francine – Derschka, Harald R. – Frey-Kupper, Suzanne (ed.): *Fälschungen – Beiscläge – Imitationen. Sitzungsbericht des vierten internationalen Kolloquiums der Schweizerischen Arbeitsgemeinschaft für Fundmünzen* (Martigny, 1.–2. März 2002), Lousanne 2004, s. 129–160). Od konce 14. a v prvých

Za současného stavu poznání existuje více možných vysvětlení místa a doby jejich vzniku. Jako první se nabízí možnost, že jde o ražby vzniklé po smrti Václava II. v rozmezí let 1305–1310 v mincovně Kutná Hora. Ražba grošů se jménem Václava II. po jeho smrti v Kutné Hoře nebyla hmotným materiálem dosud prokázána, je však značně pravděpodobná.²⁷ Z tohoto pohledu je významný nově zpracovaný depot ze Sedlce u Kutné Hory,²⁸ jehož složení teoreticky trochu poodhalilo problematiku grošové ražby v Kutné Hoře po roce 1305. Mezi 61 zastoupenými pražskými groši zde bylo 45 ražeb Václava II., zcela zde však chybí groše varianty Smolík č. 1 a varianta č. 2²⁹ je zde zastoupena jen třemi exempláři (č. 1–3). Právě groše těchto variant jsou s vysokou pravděpodobností ražby z doby života Václava II. V depotu ze Sedlce zcela převažují groše varianty Smolík č. 4³⁰ (č. 4–42; obr. 3) s kroužkem mezi WENCEZLAVS SECVNDVS. Zcela nově zde byly zjištěny pražské groše doposud neznámé varianty s dvojicí kroužků mezi WENCEZLAVS SECVNDVS (č. 43–45; obr. 4). Je důležité, že právě na tuto variantu přímo navazují nejstarší pražské groše Jana Lucemburského varianty Castelin č. I/1,³¹ ražené od roku 1311 a lišící se pouze jménem panovníka. V sedleckém nálezu byly tyto ražby zastoupeny 16 exempláři (č. 46–61; obr. 5). Nabízí se tak otázka, zda groše s dvojicí kroužků mezi WENCEZLAVS SECVNDVS by nemohly být ony teoreticky hledané kutnohorské ražby z let 1305–1310. V kontextu složení sedleckého pokladu je rovněž k diskusi chronologické postavení pražských grošů varianty Smolík č. 4³² s kroužkem mezi WENCEZLAVS SECVNDVS (obr. 3). I ony by totiž teoreticky mohly pocházet z doby po roce 1305 či být kontinuálně raženy před i po roce 1305. V každém případě je ale velmi pravděpodobné, že groše s kroužkem ve jménu panovníka (obr. 3) jsou mladší než groše bez znaménka a s tečkou.³³ Tuto chronologickou návaznost naznačuje struktura sedleckého depotu velmi přesvědčivě. Pokud varianta se dvěma kroužky ve jménu Václava II. pochází opravdu z let 1305–1310, byl by to významný důkaz kontinuity ražby pražského groše v Kutné Hoře od roku 1300 a také důkaz udržení jeho vysokého výtvarného standartu až k roku 1311, kdy byl tento styl, včetně dvojice kroužků ve jménu panovníka (obr. 5), převzat v nezměněné podobě na ražbách se jménem Jana Lucemburského. Tato hypotéza se za současného stavu poznání zdá být velmi lákavou. Pro sledované atypické pražské groše (obr. 1–2) však přijetí výše nastíněné možnosti znamená vyloučení jejich ražby v Kutné Hoře v letech 1305–1310.

•••••

desetiletích 15. století je tento fenomén ve střední Evropě značně rozšířený - tzv. beischlägy (RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Beischläg doby husitské a příspěvek k jihlavskému a rožmberskému mincovnictví 15. století*, Časopis Národního muzea 145 – Řada A, 1976, s. 165–204; KOCH, Bernhard: *Über Nachprägungen zu österreichischen Münzen in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts*, Numismatische Zeitschrift 92, 1978, s. 21–30). U pražských grošů nebyla takováto interpretace jako jedna z možností vysvětlení jejich atypických emisí dosud všeobecně akceptována.

²⁷ Obecně k problematice ražby pražských grošů v těchto letech: CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 36–41.

²⁸ MILITKÝ, Jiří – VELIMSKÝ, Filip: *Depot pražských grošů Václava II. a Jana Lucemburského od klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci (okr. Kutná Hora)*, Numismatický sborník 22, Praha 2007, s. 232–242.

²⁹ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11.

³⁰ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11.

³¹ CASTELIN, Karel: *O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 6, 1960, s. 129–163.

³² SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11.

³³ SMOLÍK, J.: *Pražské groše*, s. 11, č. 1 a 2.

- Obr. 3. Pražský groš se jménem Václava II. varianty Smolík č. 4 z nálezu v Sedlci u Kutné Hory (mince č. 20).

- Obr. 4. Pražský groš se jménem Václava II. s vnitřním lícním opisem WENCEZLAVS ꝥ SĚCVNDVS z nálezu v Sedlci u Kutné Hory (mince č. 45).

- Obr. 5. Pražský groš Jana Lucemburského varianty Castelin č. I/1 z nálezu v Sedlci u Kutné Hory (mince č. 48).

Další možností vysvětlení doby a místa vzniku sledované skupiny grošů (obr. 1–2) je jejich hypoteticky možný původ v Praze, kde je písemnými prameny doložena ražba pražských grošů v roce 1310.³⁴ Za současného stavu poznání z typologického hlediska prokazatelně ztotožnit sledované ražby s touto mincovní činností nelze. Nelze však jejich pražský původ ani zcela odmítnout a připouštěl jej i Karel Castelin.³⁵ V souvislosti s možným pražským původem grošů se jménem Václava II. je ovšem nutné připomenout také další dvě atypické ražby ze sbírky Karla Chaury,³⁶ obě pocházející z nálezů v Praze. I tyto mince by mohly být oněmi hledanými pražskými groši raženými v Praze roku 1310. Ani v tomto případě však jejich původ prokazatelný zatím není.

•••••

³⁴ CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 42–44.

³⁵ CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 41.

³⁶ HÁSKOVÁ, J.: *Pražské groše*, č. 33–34.

Vrátíme-li se zpět ke sledované skupině grošů (obr. 1–2), lze jejich případný pražský původ odmítnout na základě svědectví nálezů, neboť všechny čtyři exempláře byly objeveny na polském území. Právě na této skutečnosti stojí původní hypotéza Karla Chaury,³⁷ odmítnutá posléze Karlem Castelinem.³⁸ Karel Chaura za místo ražby grošů č. K1 až K3 považoval polské území, snad přímo Krakov, kde by tyto mince razil po českém vzoru polský panovník Vladislav I. Lokýtek (1305–1320 jako kníže, 1320–1333 jako král) a to možná již od roku 1306.³⁹ V kontextu nově registrované mince i nových poznatků o kutnohorské produkci po roce 1305 se jeví tato interpretace jako nejpravděpodobnější. Tato interpretace také velmi dobře odráží charakter sledované skupiny ražeb, kterou lze s vysokou pravděpodobností považovat za *napodobeniny pražských grošů*, vzniklé nejspíše v letech 1306–1310. Přirozeně však nelze vyloučit ani dobu vzniku po roce 1310, tato varianta je však asi méně pravděpodobná. Také Krakov jako mincovna je zatím neprokazatelný, neboť v úvahu přicházejí i jiné mincovny. Oprávněnost těchto předpokladů mohou prokázat až některé budoucí polské nálezy či podrobné analýzy obsahu starších polských grošových depotů.⁴⁰

Teoretická možnost jakéhosi patrně jen epizodního napodobování českých pražských grošů však není v rozporu ani se svědectvím peněžně-historické situace v polském království na počátku 14. století. Význam pražských grošů jako lokálního oběživa na polském území dokládají samy početné nálezy grošů Václava II. – jejich import do Polska souvisí mj. s faktem, že Václav II. byl v letech 1300–1305 také polským králem. Předmětem diskuze je, jestli se groše s jeho jménem na polské území dostaly ještě za jeho života či až po jeho smrti.⁴¹ S nástupem Vladislava I. Lokýtky můžeme sledovat i přímé ikonografické ovlivnění polských mincí lící stranou českých parvů Václava II. Velice podobná koruna se objevuje u denárů Vladislava I. Lokýtky typu Paszkiewicz č. 1 a 5.⁴² Vliv importu českých pražských grošů do Polska pak asi okolo roku 1370⁴³ či spíše před rokem 1365⁴⁴ vyvrcholil nepřilíh úspěšným pokusem Kazimíra III. (1333–1370) o zavedení krakovského groše, zachovávajícího ikonografii lící strany českých předloh s korunou a dvojitým opisem.

Závěrem lze tedy konstatovat, že za stávajícího stavu poznání lze se značnou dávkou pravděpodobnosti skutečně uvažovat o paralelní produkci pražských grošů v letech 1305–1310 v Kutné Hoře a jejich napodobenin v Polsku. Byl-li onou polskou hledanou mincovnou skutečně Krakov, zůstává zatím otevřeno stejně jako otázka, jestli to byl přímo panovník, který se pokoušel o napodobování nového typu české hrubé mince. Teprve budoucí, především náleзовě ověřené exempláře grošů sledované skupiny snad pomohou upřesnit zatím jen mlhavě nastíněnou hypotézu o původu těchto zajímavých mincí.⁴⁵

•••••
³⁷ CHAURA, K.: *Pražské groše*, s. 14.

³⁸ CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 41.

³⁹ CASTELIN, K.: *Česká drobná mince*, s. 41.

⁴⁰ Početný výskyt grošů i parvů Václava II. na polském území naposledy zkatologizovala KUBIAK, Stanisława: *Znaleziska*. Většina z těchto mincí však zatím nebyla detailně specifikována.

⁴¹ PASZKIEWICZ, Borys: *The Monetary Reform of King Václav II in Poland*, in: Mezinárodní konference k 700. výročí Královského horního zákoníku „*lus regale montanorum*“ a měnové reformy krále Václava II. Kutná Hora 3. –5. říjen 2000, sekce 3 – numismatika, Praha 2000, s. 13–27; PASZKIEWICZ, Borys: *Reforma monetarna króla Wacława II w Polsce*, *Wiadomości Numizmatyczne* 45, 2001, s. 23–44.

⁴² PASZKIEWICZ, Borys: *Mennictwo Władysława Łokietka*, *Wiadomości Numizmatyczne* 30, 1986, s. 1–112.

⁴³ KIERSNOWSKI, Ryszard: *Grosze Kazimierza Wielkiego*, *Wiadomości Numizmatyczne* 17, 1973, 193–221.

⁴⁴ PASZKIEWICZ, Borys: *Mennictwo polskie Kazimierza Wielkiego*, *Roczniki Historyczne* 74, 2008, v tisku.

⁴⁵ Za velmi cenné poznámky k tomuto příspěvku jsem zavázán Borysu Paszkiewiczovi.

Seznam literatury:

- CASTELIN, Karel: *Česká drobná mince doby předhusitské a husitské 1300–1471*, Praha 1953.
- CASTELIN, Karel: *O chronologii pražských grošů Jana Lucemburského*, Numismatický sborník 6, 1960, s. 129–163.
- D[A]BROWSKI, K. - S[UCHODOLSKI], S.: *Kalisz, m. p. Falszywy grosz Wacława II*, Wiadomości numizmatyczne 6, 1962, s. 286.
- CHAURA, Karel: *Pražské groše Václava II. z nálezu u Krakova (Krakau)*, Numismatický časopis československý 18, 1942, [1943], s. 12–18.
- JAN, Libor: *Václav II. a struktury panovnické moci*, Brno 2006.
- HÁNA, Jiří: *Rubní značky pražských grošů*, Domažlice 1998.
- HÁSKOVÁ, Jarmila: *Pražské groše 1300–1526. České, moravské a slezské mince 10.–20. století. Národní muzeum v Praze. „Chaurova sbírka“. Svazek III.*, Praha 1991.
- HUS, Miroslav: *Falešný pražský groš Václava II. z Plzně, čp. 289*, in: Šimek, E. (ed.): *Dokumentace a prezentace dějin české mince a měny grošové doby v našich muzeích. Sborník příspěvků ze semináře numizmatiků - Pardubice 22.–23. 10. 1998*. Praha – Pardubice 2002, s. 15–50.
- KIERSNOWSKI, Ryszard: *Grosze Kazimierza Wielkiego*, Wiadomości Numizmatyczne 17, 1973, 193–221.
- KLEIN, Ulrich: *Der Florentiner und seine Imitationen*, in: Auberson, Anne-Francine – Dereschka, Harald R. – Frey-Kupper, Suzanne (čd.): *Fälschungen – Beischläge – Imitationen. Sitzungsbericht des vierten internationalen Kolloquiums der Schweizerischen Arbeitsgemeinschaft für Fundmünzen (Martigny, 1.–2. März 2002)*, Lusanne 2004, s. 129–160.
- KOCH, Bernhard: *Über Nachprägungen zu österreichischen Münzen in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts*, Numismatische Zeitschrift 92, 1978, s. 21–30.
- KUBIAK, Stanisława: *Znaleziska monet z lat 1146–1500 z terenu Polski. Inwentarz*, Poznań 1998.
- MILITKÝ, Jiří – VELÍMSKÝ, Filip: *Depot pražských grošů Václava II. a Jana Lucemburského od klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci (okr. Kutná Hora)*, Numismatický sborník 22, Praha 2007, s. 232–242.
- NĚMEČKOVÁ, Věra – SEJBAL, Jiří: *Nález mincí a slitkového stříbra z Černožic. Peníze posledních Přemyslovců a počátky české grošové měny*, Hradec Králové 2006.
- PASZKIEWICZ, Borys: *Mennictwo Władysława Łokietka*, Wiadomości Numizmatyczne 30, 1986, s. 1–112.
- PASZKIEWICZ, Borys: *The Monetary Reform of King Václav II in Poland*, in: *Mezinárodní konference k 700. výročí Královského horního zákoníku „Ius regale montanorum“ a měnové reformy krále Václava II. Kutná Hora 3.–5. říjen 2000, sekce 3 – numizmatika*, Praha 2000, s. 13–27.
- PASZKIEWICZ, Borys: *Reforma monetarna króla Wacława II w Polsce*, Wiadomości Numizmatyczne 45, 2001, s. 23–44.
- PASZKIEWICZ, Borys: *Mennictwo polskie Kazimierza Wielkiego*, Roczniki Historyczne 74, 2008, v tisku.
- RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Beischlag doby husitské a příspěvek k jihlavskému a rožmberskému mincovnictví 15. století*, Časopis Národního muzea 145 – Řada A, 1976, s. 165–204.
- SMOLÍK, Josef: *Pražské groše a jejich díly (1300–1547)*, Praha 1971 (reprint díla z roku 1894).

.....

Jiří MILITKÝ, Untypical Prague *grossus* bearing the name of Wenceslas II. Contribution to the question of copies of Prague *grossi* produced in Poland.

Untypical Prague *grossus* bearing the name of Wenceslas II coming with the high probability from Poland (Fig. 1) is discussed. From the formal view, the coin represents a variety of the specimen published by Smolik under no. 1, but the mentioned coin is different in many ways. Widely open crown with its narrow basis is interesting for the first sight, which is closely analogical to those untypical Prague *grossi* registered in the hoard found near Cracow (Poland) in 1900 (K1-K3, Figs. 2:a-c). Errors in both obverse marginal legends of the above mentioned *grossus* are striking. The name of the ruler appears in form of 'WENCEVS', i. e. letters 'ZL' are missing. In the outer margin, there is another error – the word 'BOEMIE' is in form of 'BOEIME' – and the letters 'IM' are connected with a thin horizontal line. Such two serious mistakes in the text can point to the fact, that the die-engraver was illiterate. The reverse of the coin is unclear, but the so-called reverse mark behind the lion head is clearly not existing there.

The mentioned *grossi* found near Cracow are very important for attribution of the coin published here. Their debased untypical style, different forms of letters 'N' and low weights almost certainly show, that these coins could not be produced in Kutná Hora (Kuttenberg) under Wenceslas II in 1300-1305. The specimen mentioned here with two mistakes in its obverse margins supports such theory. This coin and all Prague *grossi* of the Cracow hoard look like contemporary copies of the Prague *grossi* (Figs. 1-2). Recently, there are several possibilities of explanation for place and time of their origin. Firstly, they could be regarded as coins struck after the death of Wenceslas II in Kutná Hora in 1305-1310. Such post-humous production has not been proved by archaeological finds yet, but it is relatively likely. The newly published hoard from Sedlec near Kutná Hora seems to be very important from this point of view. Its composition brought new light to the history of coin production in Kutná Hora after 1305 (MILITKÝ – VELÍMSKÝ 2007). *Grossi* listed by Smolik under no. 4 with their annulets between 'WENCEZLAVS' and 'SECVNDVS' represent the majority of that hoard (Nos. 4–42; Fig. 3). Also new unknown variety of the Prague *grossi* with doubled annulets 'WENCEZLAVS' and 'SECVNDVS' (Nos. 43–45; Fig. 4) appeared there. It is important to mention, that the oldest varieties of the Prague *grossi* struck under John of Luxembourg (Castelin no. I/1) since 1311 followed exactly that coin variety. It is questionable, if the *grossi* with doubled annulets could be theoretically those ones produced in Kutná Hora in 1305-1310. This would be a significant proof for continuity of production of Prague *grossi* in Kutná Hora since 1300 and its high standard of images up to 1311. In case of the untypical Prague *grossi* (Figs. 1-2), acceptance of such possibility means the clear fact: these coins could not be struck in Kutná Hora in 1305-1310. Secondly, there is another potential place of origin for the mentioned *grossi* (Figs. 1-2) – the Prague mint, with its production documented in written sources for 1310. This possibility is less likely regarding the finding locality of all four studied specimens. Original hypothesis produced by K. Chaura is based on localities themselves, and it supposed the Polish territory (Cracow itself possibly) to be the place where the *grossi* nos. K1-K3 (Figs. 2:a-c) had been struck under the Polish ruler Vladislav I Lokýtek (1305–1320 as the Prince, 1320–1333 as the King) copying the Bohemian prototypes probably since 1306. In context of the newly registered coins and new information about the coin production in Kutná Hora after 1305, such interpretation seems to be possible. It fully reflects character of the studied group of coins, which are – with the highest probability – *copies of the Prague grossi* struck sometimes between 1306 and 1310. Naturally, it is also impossible to disclose the period after 1310, but this possibility is less likely. There is no evidence for Cracow as the potential mint either, because there are also other mints considered. Possible future Polish finds or detailed analysis of older Polish hoards consisting of *grossi* could prove credibility of these considerations.

English by V. Novák